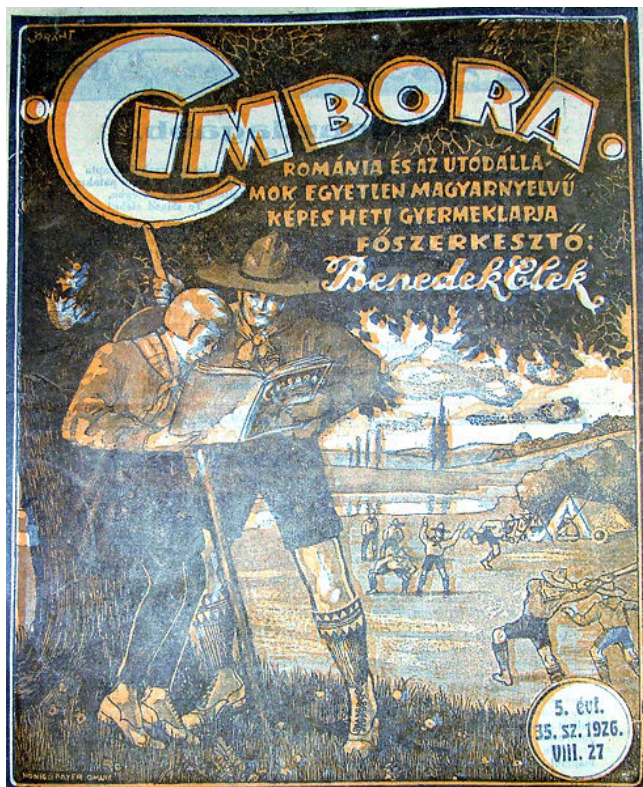

KUN JÓZSEF CSAK SZÍVET ADJ NEKÜNK!

(Szentimentális és más történetek)

Miskolc, 1998
A szerző kiadása

TARTALOM

Előszó

I.
Az injekció
Felsülés

Ezek a mai gyerekek...!

Autóbuszon

Senkise

Anyai boldogság

II.

Nagyapám

Atyai áldás

Édesanyám gyönyörű szíve

Imádságoskönyv és rézmozsár

Gyöngytyúkleves

Anya és gyermeke

III.

Csipcsipcsiri és Csí

Ítéletidő

Dolly

II. Fuxi

Koldus és kutyája

Sátán

A barátom egy ló

IV.

Aki a halálos ágyán is tanított

Mester és tanítványa

Szabadnak lenni

Szép Marióra

Nyugi, nyugi, kisanyám!

Hogyan pótvizsgázik latin nyelvből az a szerelmes diák,

akinek az édes anyanyelve a magyar

Nehéz-e tanárnak lenni?

V.

Rodika

Varga Erzsé

Szabóné és Ionescuné

Talány

Baracknyílás idején

A fajtám

És az a csók...

VI.

A szennyben is megdicsőülten

Szomszédságban

Tíz percre ismét tanár voltam

Szeptember 15

Van Isten az égben

VII.

Isten engem úgy segítsen
A koldus boldogsága
Gazdagnak lenni
Tapogatózva az emlékeinkben
Én és a könyvek
Bocsáss meg, Anyám!

VIII.

Porából megéledett főnixmadár

<http://mek.oszk.hu/09600/09608/09608.htm#48>

*Dr. Vita Zsigmond tanár úr,
egykori osztályfőnököm,
magyar- és franciatanárom,
őreg barátom emlékének.*

Előszó

1946-ban kezdtem el magyar és történelem szakos tanári pályámat, és most 1998-at írunk. Ez 52 év, és még mindig tanítok. Akkor 24 éves voltam, ma 76.

Mi sem természetesebb, hogy ennyi idő múltán, s egy hosszú visszatekintés lehetőségének birtokában felvetődik az emberben a kérdés: érdemes volt? Tudom, hogy nem. De azt is tudom, hogy igen.

Tébolyult világban születtem, mikor a futuristák azt követelték, hogy égessék el a könyvtárakat, semmisítsék meg a múzeumokat, hogy semmi se nehezítse az újfajta ember és az újfajta világ megszületését. Hát megszületett. A nyers emberi ösztönök és az erőszak úgy eluralkodtak azóta a földön, mint még sohasem, s nagy felháborodást váltott ki a nemesebb szívekben a futurista vezér, Marinetti kijelentése: hogy egy modern versenyautó szebb, mint a Szamothrakéi Niké szobor - és ódát írt a versenyautóhoz. Én láttam azt a szobrot a Louvre-ban, és megértettem, hogy a művészet örök. Ítéletem helyességét megerősítette a Milói Vénusz és a Mona Lisa megtekintése is a felbecsülhetetlen többi érték mellett. De láttam a régi autók kiállítását is, s azok a maiakhoz viszonyítva már tragacsok. Ezek is azzá lesznek.

Trianon után születtem egy szörnyű háború romjain, amelyről úgy beszélt nekem a három frontot is megjárt apám, hogy a hátam is borsódzott tőle, s átszenvedtem a még szörnyűbb

második világháborút annak minden következményével: éhezésekkel, egy tüdőlebenyem elvesztésével, hetekig tartó szekuritátés verésekkel, fegyházi sínylődésekkel és lelki megaláztatásokkal megterhelve. Háromnegyed századnyi idő elteltével csak azt mondhatom: soha ennyit nem fejlődött az emberi civilizáció, de soha ennyit nem romlott a világ. Az emberi élet célja csak az isteni keretek között megszabott boldogság lehet, de sohasem volt annyi boldogtalan ember a világon, mint most: annyi nyomorék, beteg, kítaszított, öngyilkos, éhező és mindenből kiábrándult. És a mérhetetlenül gazdag szűkebb réteg? Egy nyugodt éjszakája sincs, mert az újabb befektetési lehetőségek gyötrik.

Átéltük a fasiszta és a bolsevista diktatúrát, és most a vadkapitalizmus, az amerikanizmus, a pénz diktatúráját éljük. Igen, igen, az autó és a pénz lett az isten, meg a televízió, s az ember közben az állati ösztönök rabja már, kihalt belőle a nemes érzélem. Pedig ennek hiányában nincs emberi élet, csak állati élet van.

Sokszor elgondolkozom századfordulónk táján mindezekről, és így ábrándozom: ha Isten megkérdezné tőlem, hogy mit kívánok magamnak és ennek a züllött emberiségnek 1998-ban, minden töprengés nélkül azonnal kimondanám: csak szívet adj nekünk, tiszta emberi szívet! Mert másképpen elpusztulunk.

Az iskolai nevelés ma tehetetlen a züllött világgal szemben. Olyan nehéz helyzetben van, hogy nincs rá példa a neveléstörténetben. Hol beszélhetünk már nevelésről, mikor a kiskorú, a 13-15 éves diáklányok is (a leendő édesanyák) nyíltan dohányoznak és szeretkeznek, s a 10-12 éves gyerekek is lopnak, rabolnak, kábítóznak, gyilkolnak, lelövik osztálytársaikat és nevelőiket. Hosszú pedagógusi múltam és hányattatásaim jogosítanak fel arra, hogy rámutassak: az érzelmi nevelés teljes mellőzése és a vad ösztönök felkorbácsolása mellett sohasem fog megváltozni ez a világ, hanem még inkább zülleni fog. Beszélünk ma iskoláinkban teljes meggyőződéssel és odaadással a szülők tiszteletéről, a család- és a hazaszeretetről? Megkívánjuk gyermekeinktől ezeket az értékeket? Akkor honnan a sok kítaszított szülő és nagyszülő? Mivel magyarázható a sok családi gyilkosság? És miért nem megy el szavazni a magyar állampolgárok jelentős része? S ha elmegy?... Ady szavaival szólva a disznófejű Nagyurak élük világukat fölöttünk ismét, úgy, mint sohasem. A becsületes liberalizmusra nevelni csak öntudatos és művelt ifjúságot lehet. Öntudatos felnőtteknek. És nem a nagytőkés liberalizmusára. De hol vagyunk még ettől?

A legzüllöttebb évszázadban élünk. Ha azt akarjuk, hogy az emberiség fennmaradjon, nekünk mindent előről kell kezdenünk: az érzelmek nevelésénél, beleértve a hagyományos erkölcsi nevelést is. (Akár tetszik egyeseknek, akár nem.)

Az én könyvem ezt a célt szolgálja.

Igen, nekem mint pedagógusnak végső fokon érdemes volt. Csöpp víznek lenni a tengerben, de pozitív töltésűen. Reménykedőn. Megtörténhet, hogy mi a világ nagy dolgaihoz nem értünk. De Valaki igen. Aki egyszer majd rendet teremt.

Könyveimet elsősorban mindenkori tanítványaimnak és a fiatalságnak írom. Olvassátok együtt velem a többnyire életből vett kis történeteket, emlékezéseket, melyek háttere nem az érzelgős

romantika, hanem az egészséges, a tiszta szívzene. Egyrészüket szomorkás, a halál is megjelenik bennük, de nem betegesen lehangolók. Ellensúlyozásukra mégis beiktattam egy-két vidám történetet. Az érzelmi neveléshez ezek is hozzátartoznak.

Van köztük karcolat, novella, még egy kis bohókás színpadi jelenet is. A műfaj engem csak másodlagosan érdekel. Ha kell, a szabályait is elvetem. A szándékot tartom fontosabbnak.

Olvassátok el kis könyvemet! Remélem, hogy gazdagodni és nemesedni fogtok általa. Kívánom: így legyen!

A szerző

A koldus boldogsága

Nemrég olvastam Beke György szép könyvét, a "Régi erdélyi skólák" címűt. Megtudtam belőle, hogy az erdélyi ferences és kapucinus rendházak főnökei, a gvárdiánok, meg a kolozsvári kálvinista diákok is egy-egy "hadi rontás" után koldulással építették fel elpusztult iskolájukat. Koldultak a gazdag polgároktól, a főuraktól, de még a kolostorok szegény papjaitól, szerzeteseitől is. Bejárták nemcsak egész Erdélyt, hanem Magyarország városait is. Addig koldultak, míg a tervüket valóra váltották, iskolájuk kapuja ismét megnyílt.

A könyv olvasásakor döbbsentem rá, hogy tulajdonképpen én is ilyen kolduló pedagógussá lettem, a régi nyomdokon haladó, mikor iskoláról iskolára járok, és felajánlom a jószolgálatomat. Nemzetépítő pedagógusi könyveimet ajánlom mindenütt és ingyenes előadásaimat: a romániai magyarság életéről, az 1961-es koncepció perünk történetéről, a börtönelményeimről, a gyermekvállalás szükségességéről, a magyar összeférhetetlenségről, magyarságtudatunkról és így tovább. Ha kell, beszélek az antiszemitizmus veszélyeiről, a magyar és a szomszéd népek barátságának szükségességéről. Könyveim jövedelméből egy "Nagyenyed-Sárospatak Alapítvány" létrehozásán fáradozom. Az a célom, hogy minden évben 5-10 pataki diák látogasson el Enyedre tanári kísérettel, és ugyanennyi enyedi Sárospatakra. Ismerjék meg egymás iskoláját, hazájuk egy részét, testvérintézetek legyenek.

Tehát járom az iskolákat, és koldulok. Én, akinek mindig volt tartása, aki sohasem tudtam megalázkodni emberek előtt. Most tudok. Mélyen meghajtott fejjel. Bevallom, Verseyhy Ferenc

költeménye is buzdítást ad nekem:

"Nézd a búzakalászt, büszkén emelődik az égnek,
Míg üres; és ha megért, földre konyítja fejét."

Megértem volna? Ó nem, az ember sohasem lehet tökéletes. Csak bizonyos dolgokra értem "be" én is.

Elmondom a jól begyakorolt mondókámat az igazgatóknak, aztán várok alázatosan.

- Hát tudja, kedves kolléga úr - mondja az egyik - (persze hogy tudom), roppant nehéz időket élünk. A mi gyermekeink meglehetősen szegények. Az iskolánk is. Magunk is. Nem mondom: szép dolog. De hát... Szóval...

- Mindazonáltal (vágom rá) talán egy-két példányt az iskolakönyvtárnak... Jutalomkönyvnek... Lehet, hogy a kollégák is... Vagy ha hozzájárulnának a gyerekek minden osztályban egy fél villamosjegy árával, egy fagylalt egynegyedével egyetlen példány megvásárlásához, és kisorsolnák a könyvet, akkor minden osztályban megtudná néhány gyerek, hogy a Mócvidék aljában is élnek szórványmagyarok, akik sírva kérdezik tőlem: "Gondolnak-e velünk? Tudnak-e rólunk?" S talán még a szülők is tudomást szerezhetnének pusztulófélben lévő fajtestvéreinkről. Meg arról, hogy szűk 30 év alatt több mint 6 millió magzatot hajtottak el hazánkban törvényes úton. S hogy mi vagyunk a világ legszétszórtabb és legösszeférhetetlenebb népe. S hogy nem magyar az, aki szavazni sem megy el. Meg aki most munka helyett sztrájkol. (Igazgató úr, cseréljen velem, a 8600 Ft-os nyugdíjammal! A három eltartásra szoruló gyermekemet nem adom, az sok volna önnek.)

Olyan igazgatónő is volt (szám szerint egyetlenegy), aki egyetlen könyv elhelyezését sem vállalta igen szép és gazdag középiskolájában, Miskolc fellegvárában.

Azért van megértés, van eredmény. Sok kicsi sokra megy - vigasztalom magam, mert én lejárom a lábam is, ha kell, rengeteg iskolába elmegyek majd, vidékiekbe is, csak éljek! Az alapítványt mindenképpen összehozom.

"S ha lábam is lejártam, csúszom térden."

Egy nagyváradi költő sorát idéztem.

Boldog vagyok, hogy használhatok. A legnagyobb öröm az enyém: a koldus boldogsága. Boldog koldusnak lenni: nem adatik meg mindenkinek.

Észak-Magyarország 1990. dec. 19.

Gazdagnak lenni

Ötvenegyedik éve tanítom a magyar nyelvet főtantárgyként, s mi sem természetesebb: mindig arra törekedtem, hogy gazdagabbá tegyem tanítványaim szellemi és lelki életét. Nem mondtam semmi újat, mert többé-kevésbé minden tanárnak ezt kell tennie, még a matematikusnak is megvan a lehetősége a szellemi és a lelki élet (mondjuk úgy, hogy lelki szépség) fejlesztésére. Csakhogy neki kevesebb a lehetősége.

A magyartanárnak korlátlan lehetőségei vannak nemcsak az irodalom, hanem a nyelvtan és a helyesírás tanítása közben is, amit most nem részletezhetek.

Kimeríthetetlenül nagy a "gazdagság" fogalma. Vannak emberek, akik csak akkor érzik magukat gazdagnak, ha nagyon sok pénzük van, és semmi más nem érdekli őket a világon. Most nem ezekről beszélek, mert szóra sem érdemesek, hanem két olyan asszonyról, akit a gyermekvállalás tett nagyon gazdaggá. Úgy is mondhatnám, hogy kimondhatatlanul boldoggá.

Hosszú tanári pályafutásom legáldásosabb munkájának azt tekintem, hogy több mint negyven gyerek az én felvilágosító munkámnak köszönheti a születését, illetve annak is. Nem akarok szerénytelen lenni, de jogosnak érzem, hogy kimondjam: ez nagy eredmény. Különösen egy olyan nép esetében, amely kihalóban van. Az utolsó eredményeimről csak röviden számolok be: "Magyar gyermek: magyar jövő" címen tartottam előadást egy szakközépiskolában. Távozásomkor kikísért egy egészen fiatal kis kolléganőm, egy asszonyka, a külső kapuig, és a következő kis párbeszéd alakult ki közöttünk:

- Megengedi a tanár úr, hogy Jóska bácsinak szólítsam?
- A legnagyobb örömmel.

Már tudtam, hogy megvan a személyes kapcsolat közöttünk. Szólíthatott volna kolléga úrnak is, azt is szívesen fogadtam volna, de a "tanár úr" és a Jóska bácsi mégis egészen finom tapintatot, szerénységet, megtiszteltetést jelentett, s azonnal rájöttem, hogy ebben a helyzetben nem én vagyok a fontos, hanem a társalgó partnerem, aki a szívébe fogadott, s ezáltal igazolta: az előadásomnak volt értelme, tehát igazi "tanár" voltam, akinek az előadásából "áradt" valami a hallgatóságára.

A beszélgetésünk így folytatódott:

- Köszönöm ezt a meggyőző előadást, Jóska bácsi, mert sokat gazdagodtam általa. Itt fogadom meg önnek, hogy már a hazaérkezésem pillanatában bejelentem a férjemnek: gyermeket akarok, édesanya szeretnék lenni.

És megpuszilt.

Körülbelül negyven év lehetett közöttünk, de én a legnagyobb tisztelettel csókoltam meg a kezét, és ez már nem is annyira a kis kolléganőmnek szólt, hanem inkább a leendő magyar édesanyjának. Ilyen szavakkal köszöntem el tőle:

- Az Isten is megáldja magukat! Ebben biztos lehet.

Kislányuk született.

Elmondok még egy nem sokkal korábbi történetet:

Illyés Gyula "Szekszárd felé" című bűbájos versét tanítottam a felnőtt tagozaton, amely a gyermekvállalásra buzdít. Valamennyi tanítványom fiatal volt, olyan 20-30 év közöttiek. Minden képességemet összeszedtem, hogy hatással legyek leányainkra, fiatal asszonyainkra. Aztán teltek a napok. Végzős osztályom már megírta az érettségi dolgozatát, amikor berendeltem egy-két alkalommal őket, hogy megadjam az utolsó segítséget a szóbelire történő felkészülésre. A szünetben egy harmincéves igen szép vidéki nő tanítványom hozzám jött, megérintette finoman az ablakpárkányon nyugvó kezemet, és átszellemülten ezt mondta nekem:

- Tanár úr, egy örömhírt közlök önnel. Biztosan tudom, hogy örülni fog neki.

- Mondja, drága!

- Tanár úr, terhes vagyok, és nagyon boldognak érzem magam.

Alig tudtam leplezni mély megindultságomat, hogy el ne sírjam magam.

A válaszom ugyanaz volt, mint az előbb említett esetben:

- Az Isten is megáldja magukat! El sem tudja képzelni, mekkora örömet szerzett nekem.

Ez a szép asszony elsőnek végzett az érettségien, minden tantárgyból szépen felelt. Volt már egy hatéves kislánya, és sohasem gondolt arra, hogy még egy gyereket vállaljon. Megértette Illyés Gyula költeményét és az én figyelmeztetésem, hogy vétkes az olyan édesanya, aki egykeségre kárhoztatja a gyermekét, megfosztja őt a "testvér" fogalmának megismerésétől, a legigazibb játszótársától. Az ilyen anya önző: erőszakkal betölti gyermeke lelkében azt a helyet is, amit a testvéreknek kellene betölteniük.

Megszületett a második kislánya is: egészséges, igen szép gyerek. Az édesanya több levelében is hangoztatta: sokkal, de sokkal gazdagabbnak érzi magát, amióta két gyermeke van.

S ami legalább ennyire figyelemre méltó: a nagyobbik fiúcska kedélyállapota is teljesen megváltozott: boldoggá tette magánosságának, társtalanságának megszűnése.

Miskolc, 1997. január 19.